יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

תניא אידך לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי הסיבת הבן אמור הא מה אני מקיים ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר דכולי עלמא מידת ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר מאי משמע מ״ד אמר רבה בר רב שילא אמר קרא איש תרוייהו איש כתיב בהו אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא יבדבקו תרוייהו ידבקו כתיב בהו אלא אמר רבא אמר קרא ידבקו מטות רב אשי אמר אמר קרא ממטה למטה אחר ובן לאו אחר הוא א״ר אבהו אמר ר׳ יוחנן אמר רבי יניאי אמר רבי ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה מנין לבעל אשאינו נוטל בראוי כבמוחזק שנאמר ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד מנין ליאיר שלא היה לו לשגוב אלא מלמד שנשא שגוב אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר ואומר ואלעזר בן אהרן מת ויקברו וגו׳ מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר מלמד שנשא אלעזר אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה פנחס ומאי ואומר וכי תימא יאיר דהוה נסיב איתתא ומתה (מ) וירתה תלמוד לומר ואלעזר בן אהרן מת וכי תימא דנפלה ליה בשדה חרמים אמר קרא בנו נחלה הראויה לו וירשה בנו: ובני אחות: (נ)תנא בני אחות ולא בנות אחות למאי

תניא אידך [1]ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר [2]ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי הסיבת הבן אמור הא מה אני מקיים ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר דכולי עלמא מידת ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר מאי משמע (מ)סימן אמר רבה בר רב שילא אמר קרא איש תרוייהו איש כתיב בהו אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא [3]ידבקו תרוייהו ידבקו כתיב בהו אלא אמר רבא אמר קרא ידבקו מטות רב אשי אמר אמר קרא ממטה למטה אחר ובן לאו אחר הוא א״ר אבהו אמר ר׳ יוחנן אמר רבי יניאי אמר רבי ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה מנין (נ)לבעל אשאינו נוטל בראוי כבמוחזק שנאמר [3]ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד מנין ליאיר שלא היה לו לשגוב אלא מלמד שנשא שגוב אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר ואומר [4]ואלעזר בן אהרן מת ויקברו וגו׳ מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר מלמד שנשא אלעזר אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה פנחס ומאי ואומר וכי תימא יאיר דהוה נסיב איתתא ומתה (מ) וירתה תלמוד לומר ואלעזר בן אהרן מת וכי תימא דנפלה ליה בשדה חרמים אמר קרא בנו נחלה הראויה לו וירשה בנו: ובני אחות: (נ)[2]תנא בני אחות ולא בנות אחות למאי

מדכר. ומשמעות דורשין מיכא ביניייהו תנא דברייתא קמייתא פסיטא ליה דקרא בתרא דהיינו ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי דדמפרש לקמיה מדכתיב ביה אחר והלכך מוקי לקמא בסיבת הבן דתרי קראי בסיבת הבעל למה לי וסבירא ליה להאי תנא דדאמרינן בעלמא (פסחים כד.) דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי ותנא בתרא לא סבירא ליה הך דרשא דאחר דלקמן ומוקי מסברא לקרא קמא בסיבת הבן דקריב ליה טפי מבעל ומתוך כך אייתר ליה קרא תנינא לסיבת הבעל. כן נראה בעיני ועיקר: **דכולי עלמא מיכא.** אפילו תנא דברייתא קמייתא סבירא ליה דהאי ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי: **מאי משמע.** לתנא קמא קנעי ליה דכעלמא לברייתא בתרייתא קרא קמא סבירא ליה בסיבת הבן משום דקרוב לאמו טפי מבעל אייתר ממטה למטה אחר לסיבת הבעל ולא ממשמעותא מוקי ליה הכי אלא מייתורא אלא לת״ק דאמר דהאי ממטה למטה אחר פסיטא ליה דבסיבת הבעל מיירי ואיהו מגלי אחידך קרא דבסיבת הבן מיירי ממאי משמע ליה סיבת הבעל: **אמר קרא אים.** דמשמע בעל כמו אים נעמי (רות ג) כלומר בסיבת הבעל קפיד קרא. סיפא דהאי קרא דממטה למטה אחר כי אים בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל כלומר הבעל בנחלתו ידבק ולא בנחלת שבט אחר: **תרוייהו נמי אים כתיב בהו.** דכתיב בקרא קמא ממטה אל מטה כי אים בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל ואי אים משמע ליה סיבת הבעל ומיהו גם הממרן היה יודע דבהאי קרא אים כתיב דזיל קרי בי רב הוא ואמאי דבעינן לעיל ממאי משמע דהאי קרא ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מיירי אמת איהו למימר דשפיר משמע דבסיבת הבעל מיירי דהא כתיב ביה אים ומתה על עצמך למה גם הראשון אינו מדבר בסיבת הבעל כיון דכתיב ביה אים אלא ממוך שמיומר מוקי ליה בסיבת הבן והוא אים דקרא קמא לדרשא בעלמא אמת וגם המקשה משיב תרוייהו נמי אים כתיב בהו ומה ראית שיהא אחרון דוקא וקמא לדרשא אחרנא קמא לגופיה לסיבת הבעל ובתרא לדרשא ואכתי מאי משמע דבתרא בסיבת הבעל: **ידבקו.** אין לשון דבק אלא בין אים לאשה כדכתיב ודבק באשתו (בראשית ב) דכיון דמפורש כל כך דכתיב ביה לשון דביקה ודאי בסיבת בעל מיירי ומהכא הוא דהוה פסיטא ליה לתנא ואע״ג דבקרא קמא נמי ידבקו כתיב מיתי לדרשא בעלמא: **מטות.** משמע בעל דדביקת מטות על ידי בעל הוא: **תרוייהו נמי מטות כתיב בהו** לא גרס: **רב אשי אמר.** הכי משמע קרא לא תסוב נחלה ממטה האשה למטה אחר שיירשנה בעלה אם תנשא לו שהוא אחר לגבה אבל אם נסבת הנחלה על ידי בנה שיורשה אינו אחר ממש לגבה: **בראוי.** כגון שמתה אשתו ואח״כ מת אביה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מכין שלא ירש אלא קרוביה מצד האב או בנה יירשנה שהכן יורש את זקנו כדכתיב [במדבר מ] ואם אין לו בת עיין עליה שכן הבת יורש אביה: **כמוחזק.** ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא ומכין שלא יירש דסד״א כיון דבעל קודם לבנה לירשה וה״נ כשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו דק״ו הוא כיון דבמקום בן הוא קודם ליעול במוחזק בראוי כמו בראוי דמי הוא יורש ק״ו מכן שיורש בראוי: **וירשה יאיר.** ולא שגוב אביו לפי שאין הבעל נוטל בראוי היה נוטל בראוי הוא היה יורשה ולא יאיר בנה שהאב קודם לבנו בירושת אשתו: **נחלה הראויה לו וירשה בנו.** מאשר ניתן לו בהר אפרים (יהושע כד) קדייק דמשמע שבאו לדין לאלעזר ופנחס על עסק ירושה זו לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בנית דין לפנחס בנו לפי שאין הבעל נוטל בראוי. ורבינו חננאל פירש דדייקינן מדכתיב בהאי קרא בנו וכי אילו כתב בנגבעת פנחס ולא אמר בנו הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא ומפני מה כתב בנו ללמד כי זו הנגבעה היתה ראויה לאלעזר וירשה פנחס בנו דבנו מיעוט משמע בנו ולא הוא מכלל שהיתה ראויה לאלעזר ולהכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר כן כתוב בפירושי רבינו חננאל: **וכני אחות.** יורשין אחי אמן: **פנא כני אחות ולא כנות אחות.** וכדמפרשינן לקמיה: למאי

תרוייהו נמי ידבקו בתיב בהו. פעמים שלא היו בקיאין בפסוקים וכן מלינו בסוף שור שנגח את הפרה (כ״ק דף נה.) מפני מה לא נאמר בדברות הראשונות טוב כו׳ ל״ל עד שאתה שואלני כו׳ שאיני יודע אם נאמר בהן טוב או לאו אלא ר׳ תנחום כו׳ ומיהו הכא תימה דמדלקמן ליה תרוייהו אים כתיב בהו משמע דידע פסוקים ולא היה לו לתרץ אמר קרא ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו כתיב ובקונטרס פי׳ יפה וקמא נמי ידע דתרוייהו אים כתיב בהו ואתא לשנויי הא דקא בעי מאי משמע דשפיר משמעמי תרוייהו דאיירי בסיבת הבעל מדכתב בהו אים אלא דמוקי תנא אים דקרא קמא לדרשא אחרינא וההוא דקאמר אמר קרא ידבקו לא משמע ליה מאים מידי דדרים לדרשא וידבקו דקרא קמא דרים לדרשא אחרינא: **ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה.** אומר ר״י דקרמה הוא רבי עקיבא שהיה קרא כדאיתא בפרק בתרא דנכורות (דף נח. ופס ד״ה תון) דקאמר בן עזאי כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום תון מן הקרח הזה והיה לו בן שמו יהושע כדאמרינן בשבועות (דף ו.) א״ל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא לר״ע ואין נראה לרבינו תם דנהי דכן עזאי הוא דקאמר ליה הכי בלשון בדיחותא חס ושלום שהיה להעלות לו שם על שום קרחות דגנאי הוא כמו עלה קרח (מלכים ב ג) ובפרק שואל (שבת דף קנב.) דאמר ליה ההוא גוחזה לרבי יהושע מהכא לקרחיניה כמה הוי כו׳ שהיה מגנה אותו על שהיה קרח ועוד דאמרינן בפרק בתרא דמגילה (דף מח.) שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה כמה אתרכת ימים כו׳ א״ל רבי ברכני א״ל יהי רצון שתגיע לחצי שנותי ואי קרחה הוא ר׳ עקיבא הלא לא נשא את בלבא עד שקבל עליו ללמוד ואז היה כבר בן ארבעים שנה דתניא (ספרי פ׳ הנרלה) ארבעים שנה עסק בפרקמטיא וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד וכל ימיו ק״כ שנה ואפילו נולד ר׳ יהושע בנו מיד כשנשאה אכתי לא היה כי אם בן פ׳ כשנולד רבי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עב.) עד שלא מת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ופחות ממאה וארבעים לא היה ר׳ יהושע כשבירך את רבי בנפחות משבעים לא היה מברכו וכבר היה רבי בן שבעים שנה ומה ברכה היא זו לברכו בעשר שנים ועוד דסברת שלא נולד עד שחזר ר׳ עקיבא מבני רב אחר כ״ד שנה א״כ כשהיה ר׳ יהושע בן ק׳ וארבעים כבר היה רבי בן פ״ד שהוא יותר ממחצי ימיו ועוד שפי׳ רבינו נסים במגלת סתרים שמלא בבראשית רבה דחזן מן הקרח היה רבי אלעזר בן עזריה אלא אומר ר״ת דקרחה הוא שם אדם כמו קרח(ד): **מתה** בחיי מורישיה (ב) וירשה יאיר. ואע״ת דבן יורש בראוי נכסי אמו ובעל אינו יורש מנלן דבעל קודם לבן וי״ל כיון שהבעל אינו יורש ממחצת קורבה אלא ממחצת שאירות שהן חשובין בכשר אחד אם כן כמו שהוא קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לבן דמאי לי האי ומאי לי האי: וירש

ברוי. כגון שמתה אשתו ואח״כ מת אביה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מכין שלא יירש אלא קרוביה מצד האב או בנה יירשנה שהכן יורש את זקנו כדכתיב [במדבר מ] ואם אין לו בת עיין עליה שכן הבת יורש אביה: **כמוחזק.** ירושה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתתה כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא ומכין שלא יירש דסד״א כיון דבעל קודם לבנה לירשה וה״נ כשמתה ואחר כך נפלה לה ירושה יקדים האב לבנו דק״ו הוא כיון דבמקום בן הוא קודם ליעול במוחזק בראוי כמו בראוי דמי הוא יורש ק״ו מכן שיורש בראוי: **וירשה יאיר.** ולא שגוב אביו לפי שאין הבעל נוטל בראוי היה נוטל בראוי הוא היה יורשה ולא יאיר בנה שהאב קודם לבנו בירושת אשתו: **נחלה הראויה לו וירשה בנו.** מאשר ניתן לו בהר אפרים (יהושע כד) קדייק דמשמע שבאו לדין לאלעזר ופנחס על עסק ירושה זו לפי שהיתה ראויה לאלעזר ונתנה בנית דין לפנחס בנו לפי שאין הבעל נוטל בראוי. ורבינו חננאל פירש דדייקינן מדכתיב בהאי קרא בנו וכי אילו כתב בנגבעת פנחס ולא אמר בנו הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא ומפני מה כתב בנו ללמד כי זו הנגבעה היתה ראויה לאלעזר וירשה פנחס בנו דבנו מיעוט משמע בנו ולא הוא מכלל שהיתה ראויה לאלעזר ולהכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שחלק פנחס לא היה ראוי לאלעזר כן כתוב בפירושי רבינו חננאל: **וכני אחות.** יורשין אחי אמן: **פנא כני אחות ולא כנות אחות.** וכדמפרשינן לקמיה: למאי

דמפרשי בני אחיות הכי בני אחיות נוחלין ממון אחי אמן משום דאשה יורשת אחיה ואין אחי האם יורש את בן אחותו דכשם שהאם אינה יורשת את בנה כך אין אחיה

מסורת הש״ס

(מ) יי״ל שהוא שם למורת, (ב) (לקמן קכה: כ״ק מג:), (ג) (לקמן קטו.), (ד) (תוי׳ תוס׳ שבת קג ע״ב ד״ה ורי״ק ותוס׳ כתובות נח ע״ב ד״ה מון ומוס׳ פסחים קיב. ד״ה טיס).

תורה אור השלם

1 ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: במדבר לו ט
2 ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל:
3 ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלשה ערים בארץ הגלעד:
דברי הימים א ב כב
4 ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פינחס בנו אשר נתן לו בהר אפרים: יהושע כד לג

הגהות הב״ח

(מ) גמ׳ ומתה וירשה מלמד לומר: (ב) תוס׳ ד״ה מתה בחי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר וא״ת כיון דבן יורש נראה בנבסי:

מוסף רש״י

לבעל שאינו נוטל בראוי כבמוחזק. אין הבעל יורש את אשתו בראוי אלא לאחר מיתתה. כמוחזק לה בדברים (ב״ק מב:).

עין משפט נר מצוה

מז א מרי׳ פ״ח מהל׳ נחלות הלכה יח סמג עשין לו טוש״ע אה״ע סי׳ ל סעיף ח:
מז ב מיי׳ שם הלכה ג יומא שם טוש״ע ח״מ סי׳ רפו סעיף ח:

רבינו גרשום

וה״ג לה לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסיבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב ממטה למטה אחר הוי אומר בסיבת הבעל הכתוב מדבר. דילפינן מתוס ממפרש וליכא למשמע מהבא כי אם בסיבת הבעל: דכולי עלמא מיהת. בין תנא קמא בין תנא בתרא: ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר כו׳: אמר קרא איש. איש כתיב ביה דכתיב איש בנחלתו ידבקו וגו׳ ואיש היינו סיבת הבעל. ומקשינן תרוייהו נמי איש כתיב בהו דהכי נמי כתיב באידך לא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת אבותיו: ידבקו כתיב. דמשמע בסיבת הבעל דכתיב ודבק באשתו: אמר קרא ידבקו מטות. דמשמע הסיבת הבעל וכדאמר לעיל וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו׳ ודביקת מטות על ידי בעל הוא: ובן לאו אחר הוא. דשייך בתר האם: מנין לבעל שאין ירש את אשתו מה שראוי לבוא לידה. כגון ירושת אביה אם אין לו בן ומתה בחיי האב ואחר כך מת אביה שאינו ירש ירושה זו אלא מה שמוחזק בידיה בחייה הוא יורשה: ומתה בחיי מורישיה. היינו חמיו וחמותו של שגוב ואח״כ מתו הן ועכשיו ראוי היה לו לשגוב אילו מת חמיו ואחר (והיתה) מתה אשתו היה מוחזק בהן שגוב לפי שבאו לו מאשתו ועכשיו שמתה אשתו ואחר מתו הן להכי חזורת הירושה לבן אשת שגוב והיינו יאיר בנו והכי נמי דאקדים איידך דפנחס: מאי דאומר. הואיל דשמעינן מיאיר דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק אמאי איצטריך קרא דפנחס להכי אצטריך דכי תימא מעשה דיאיר לא הוה כדאמרי׳ אלא הכי הוה שיאיר נשא אשה שהיו לה ל״ג ערים ומתה וירשה בעלה יאיר ומהכא ליכא למשמע דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק ת״ש פנחס וכי תימא פנחס נמי ירש את אשתו וא״כ תרי קראי לחד מלתא למה לי אלא ודאי פנחס ירש את אמו משום דאין הבעל נוטל בראוי וכי תימא פנחס לא שמעינן דההיא גבעה משדה חרמים נפלה לו כדאמרי׳ לעיל ת״ש מלישנא דקרא דכתיב אשר נתן לו להכי כתב אשר נתן לו דב״ד נטלוה מאלעזר ונתנוה לפנחס בנו משום דאין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק כדאמרינן: **שם** ובני אחיות נוטלין כל אחד ממון אחות אמו אם אמו לה לא בן ולא בת. ולא מנתילין ממון לאחות אמן משום דבאין מכח אמן רכשם דאמן יורשת אחותה בשאין לה בנים כך בניה יורשין ממון אחות אמן אם אין אמן קיימת בשעת מיתת אחותה אבל אם מתו בניה של זו אין אחיות אמן יורשות אותן הואיל דאין האם עצמה יורשת את בניה כך אחות האם אין יורשת את אחותה. ואית

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com